

Engelli Öğrenci, Veli ve
Refakatçileri İçin
Afet Bilinci
Eğitimi

AFETE HAZIR
TÜRKİYE

Bu kitap, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı tarafından "Afete Hazır Türkiye - Afete Hazır Okul Bilinçlendirme ve Eğitim Kampanyası" kapsamında düzenlenen "Afet Bilinci Eğitimleri Çalıştayı" sonuçları referans alınarak hazırlanmıştır.

Kasım 2013, Ankara

Copyright © 2013

Tüm hakları saklıdır.

Bu kitabın hiçbir bölümü ilgili kurumlar ve yayımcı kurumun yazılı izni olmadan elektronik, dijital veya mekanik yollarla çoğaltılıp dağıtılamaz.

Bu kitap kâr amaçlı kullanılamaz.

Hazırlayanlar ve Katkıda Bulunanlar*

Prof. Dr. A. Tamer AKER
Doç. Dr. Ümit ALNIAÇIK
Doç. Dr. Özgür ERDUR BAKER
Prof. Dr. Şerif BARIŞ
Özden TİMURLENK ÇELİK
Yrd. Doç. Dr. Serpil GERDAN
Doç. Dr. Esmâ BULUŞ KIRIKKAYA
Dr. Bülent ÖZMEN

*Soyadı alfabetik sırasına göre verilmiştir.

Redaksiyon

Prof. Dr. Şerif BARIŞ
Doç. Dr. Esmâ BULUŞ KIRIKKAYA

Kapak Tasarım

Sadık SAKA, Yusuf BUDAK

Grafik Tasarım ve Uygulama

Sadık SAKA, Yusuf BUDAK, Banu KÜÇÜKSARAÇ, Hakan KÜÇÜKSARAÇ

Proje Yönetimi

Başkan

Dr. Fuat OKTAY

Planlama ve Zarar Azaltma Dairesi Başkanı

Mehmet Akif DANACI

Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi Müdürü

Mete MİRZAOĞLU

Önsöz

Afetlere karşı bilgi ile mücadele edebiliriz.

Sevgili gençler,

Ülkemiz nüfusunun yaşadığı şehirlerin bir çoğu maalesef deprem bölgesinde bulunmaktadır.

Yaşanan depremlerde ve diğer afetlerde insanlarımız hayatını kaybetmekte, çok sayıda vatandaşımız yaralanmaktadır. Afetler, sadece kendimize ve ailemize değil, çoğu zaman ülke ekonomimize de onarılmaz zararlar verebilmektedir. Bu zararlardan kurtulmanın çaresi ise en kısa sürede, afete hazır bir Türkiye hedefine ulaşmamızdır. Bunun için de, Başbakanlık AFAD, afetlere hazırlık ve afet duyarlılığının artırılması amacıyla bir eğitim seferberliği başlatmıştır.

Afetleri en az zararla atlattırmak, geleceğin yöneticileri olacak olan siz gençlerin elindedir. Şimdiden alacağınız afete hazırlık eğitimi, geleceğimizin daha güvenli olmasına büyük katkı sağlayacaktır.

Sevgili gençler;

Engelli öğrenci, veli ve refakatçilerinin afetten en az zararla kurtulabilmeleri için hazırlanan bu kitaptaki bilgileri öğrenin, arkadaşlarınızla paylaşın. Hayatınızın bir parçası gibi düşünün. Unutmayın ki, bilgi hayatı kurtarır. Öğrendiğiniz bilgilerle gerekirse, zaman zaman arkadaşlarınızla tatbikatlar yapın. Yapılan tatbikatlara mutlaka katılın.

Afetlerle ne zaman, nerede karşılaşacağınız belli olmaz. Afetle hiçbir zaman karşılaşmayabilirsiniz, ama her an yaşayabilirsiniz de. Bunun için, eğitim seferberliğimize desteğinizin artarak devam edeceği inancıyla, sizleri afetlere hazır gençler olarak görmeyi ümit ediyorum, çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

Beşir ATALAY

Başbakan Yardımcısı

Başkan'ın Mesajı

Afetlere karşı bilgi ile mücadele edebiliriz.

Sevgili gençler,

Afetler, sizlerin fiziksel, sosyal ve ekonomik kayıplara uğramasına neden olan, insan yaşamını ve faaliyetlerini kesintiye uğratan, yaşamı olumsuz etkileyen doğal, teknolojik ya da insan kökenli olaylardır.

Başta deprem olmak üzere; sel, heyelan, yangın, çığ gibi doğa olayları ülkemizde sık sık yaşanmaktadır. Afetler bizim başımıza gelmez diye düşünmemeliyiz. Bir gün biz de bir afetle karşılaşabiliriz. Bunun için mutlaka hazırlıklı olmalıyız. Eğer hazırlıksız yakalanırsak; afetler bizim ailemizin ve sevdiklerimizin hayatında büyük zararlara yol açabilir. Bu zararlar bazen yaşadığımız evin, bulunduğumuz mahallenin yıkılması ile karşımıza çıkabilir. Bazen de daha üzücü sonuçlarla sevdiklerimizi aramızdan alıp götürebilir.

Afet zararlarını azaltmak, kayıpları en aza indirebilmek ise, en başta siz genç arkadaşlarımız olmak üzere, hepimizin afet eğitimi alması ile mümkün. Bunun için, Başbakanlık AFAD olarak bir kampanya başlattık. Eğitim materyalleri hazırladık.

Elinizdeki bu kitapta afet türleri ve yapılması gereken davranışlar detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Sizden beklentimiz; afet öncesi, anı ve sonrasında neler yapmanız gerektiğini iyi öğrenmenizdir.

Sevgili gençler, bu kitapta sizlere anlatılan ve hayatta kalmaya yönelik bilgilerin afet anında; sizin, ailenizin ve arkadaşlarınızın hayata tutunmasını sağlayacağını unutmayınız.

Değerli genç arkadaşlarımız; afet kültürü ile yetişmiş bireyler olarak sizleri afetlere hazırlık çalışmalarımızda yanımızda görmek istiyor, çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

Dr. Fuat OKTAY
AFAD Başkanı

İçindekiler

Giriş	1
Afetlerle Mücadelede Temel Bilgi ve Kavramlar	2
Afet Tanımı ve Çeşitleri	2
Engelli Bireyler İçin Afet Bilinci	6
Engelli Bireyler İçin Afet Eğitimi	6
Yaşam Çevremizdeki Riskler	7
Ülkemiz, Mahallemiz, Evimiz	7
Bireysel Sorumluluk	8
Afete Dirençli Yapının Önemi	9
Aile/Okul Afet ve Acil Durum Planı	10
Tehlike Avı	10
Yapısal Olmayan Risklerin Azaltılması	11
Afet ve Acil Durum Çantası	11
Afet ve Acil Durum İletişim Bilgi Kartı	12
Afetlerde Doğru Davranış Biçimleri	13
Engelliler İçin Afet Eğitimi	13
Görme Engelliler İçin	13
Bedensel Engelliler İçin	14
İşitme Engelliler İçin	14
Zihinsel Engelliler İçin	15
Deprem Öncesi, Sırası ve Sonrası	15
Görme Engelliler İçin	15
Bedensel Engelliler İçin	16

İçindekiler

İşitme Engelliler İçin	: 17
Zihinsel Engelliler İçin	: 17
Yangın Öncesi, Sırası ve Sonrası	: 17
Görme Engelliler İçin	: 17
Bedensel Engelliler İçin	: 23
İşitme Engelliler İçin	: 24
Zihinsel Engelliler İçin	: 28
Tüm Engelli Bireyler İçin Afet Tepki Sıralaması	: 28
Tahliye Bilgisi	: 30
Kaynaklar	: 31

Giriş

Ülkemizde artan nüfus, yeni gelişmeye başlayan yerleşim merkezleri, kentleşmenin giderek artması; dayanıksız yapılaşma ve denetimsizlik sorunlarını beraberinde getirmiş, ne yazık ki bu sorunlar 1999 Gölcük ve Düzce depremlerinde millet olarak ağır bedeller ödememize neden olmuştur. Bu depremlerden sonra yaşamını yitiren vatandaşlarımızın yanı sıra birçok kişide engelli duruma gelmiştir. Afetlere karşı alınacak önlemlerde ve planlarda engelli bireyleri de düşünerek, herkes için uygulanabilir bir afet yönetim planları oluşturmalıyız.

Engelli bireylere verilebilecek afet eğitimleri şu anda herkes için uygulanan eğitimden çok farklı düşünülmelidir. Ancak kurtarma eğitimlerinde ayrı bir çaba ve güce ihtiyaç duyulacağından engelli bireylerin kısıtlılığına göre eğitimler planlanmalıdır. Bu durumu şöyle açıklayabiliriz; engelli bir birey eğer herhangi bir yardımcıya-kılavuza ihtiyaç duymuyor ise eğitimler mevcut kısıtlılığına göre verilmelidir. Ancak bir yardımcıya kılavuza ihtiyaç duyuyor ise bu durumda tüm eğitimler yardımcısı için planlanmalı, kurtarma ve kurtulma yöntemleri hem kendilerini kurtarma hem de olay yerinden uzaklaştırma olarak öğretilmelidir.

Bu kitap Afete Hazır Okul Projesinin, Engelli Veli ve Refakatçileri Eğitim Modülünü kapsamaktadır. Bu kitapta engelli öğrenciler, velileri ve refakatçilerine yönelik;

- Afetin tanımı, çeşitleri
- Afetlerden önce alınması gereken önlemler,
- Afet esnasında korunma yöntemleri,
- Tahliye bilgisi

anlatılmaktadır. Bu kitapçık Türkiye'deki tüm okullarda uygulanacak olan 45 dakikalık Afet Bilinci Eğitiminin bilgi kitapçığı olarak hazırlanmıştır.

Afetlerle Mücadelede Temel Bilgi ve Kavramlar

Afet Tanımı ve Çeşitleri

Doğa olayları ya da insanların hatalı davranışlarından dolayı gerçekleşen ve bazen can ve mal kayıplarına yol açan olaylara afet denir. Doğal afetler; deprem, sel, heyelan, yangın, çığ, fırtına, volkan gibi olaylardır. Bu olaylar doğanın dengesi gereği yaşanması zorunlu ve korkulmaması gereken olaylardır.

Bunu örneklerle açıklayalım. Eğer yağmur yağmazsa göl ve barajlarımız dolmaz bundan dolayı kullanacak suyumuz kalmaz. Ağaçlar susuz kaldıkları için kurur, sebze ve meyveler yetişmez bizde yiyecek besin bulamayız. Kuraklık oluşur. Hayvanlar susuz kaldığı için hayatını kaybedebilir. Bu nedenlerden dolayı yağmurun yağması hem doğamız için hemde insanlar için çok önemlidir. Ama eğer çok miktarda yağmur yağarsa, sonucunda sel meydana gelebilir. Eğer sel için gerekli önlemleri almadıysak, selden olumsuz etkileniriz. Mesela evimizi derenin hemen kenarına yaparsak sel olduğunda evimize su basabilir. Ama evimizi dere-den uzak doğru bir yere yaparsak selden etkilenmeyiz. Dolayısı ile aslında doğru davranır ve yapmamız gerekenleri bilirsek sel gibi diğer doğal afetlerin hiçbirinden korkmamıza gerek kalmaz.

Deprem

Deprem, kısa sürede meydana gelen ve geniş bir alan da hissedilen yer sarsıntılara denir. Depremler bazen çok fazla hissedilirken bazen de bizim hissedemeyeceğimiz büyüklükte olabilirler. Depremler bir doğa olayıdır. Depremden önce almamız gereken tedbirleri alır ve deprem esnasında nasıl davranacağımızı bilirsek korkmamızı gerektirecek hiçbir şey yoktur.

Afet sonrası ilk 72 saat **“Altın Saatler”** olarak adlandırılır.

Afetlerle Mücadelede Temel Bilgi ve Kavramlar

Depremleri anlayabilmek için önce Dünyamızı tanımamız gerekir. Dünyamızı inceleyecek olursak, dünyamızın en dış kısmı yer kabuğundan oluşmaktadır. Yer kabuğu çatlak bir yapıdadır. Yer kabuğunun altındaki kısma ise manto denir. Burası çok kalındır ve sıcak lav durumunda erimiş kayalardan oluşur. Manto aynı kaynayan kırmızı renkli muhallebi gibidir. Dünyamızın en içinde bulunan ve en sıcak kısmına da çekirdek denir. Buraya Dünya'nın merkezi diyebiliriz. Dünyamız tıpkı haşlanmış yumurta gibidir. En dışta çatlamış kabuk, içeri gidildikçe beyaz kısım mantoya benzer ve en içte yer alan yumurtanın sarısı da çekirdektir. Dünyanın merkezindeki sıcaklık sürekli yukarı çıkmak ister ve yer kabuğunu yukarı iter. İşte bu sırada yer kabuğu sarsılır ve kırılır. Bu kırıklara fay denir.

Heyelan

Toprak parçasının yüksekten aşağı doğru kaymasına heyelan denir. Genellikle dağ, tepe gibi yerlerdeki toprakların yağmur, sel, deprem gibi olaylar sonucu hızlı bir şekilde aşağı kayar. Heyelanların olabileceği yerlere evlerimizi yapmamalıyız. Dağlarının arasından geçen yollarda heyelana karşı önlemler almalıyız. Heyelanlara karşı önlem olarak bol bol ağaç dikebiliriz. Çünkü ağaçlar toprağı tutar ve kaymasını engeller.

Sel

Yağmurun aşırı derecede yağması ile oluşan ani su baskınlarına sel denir. Aşırı yağın yağmur bazen derelerin taşmasına neden olur. Bu durumda derelerin yakınında bulunan evler, okullar, işyerleri, hastaneler sular altında kalabilir. Yağmur yağması hem insanlar, hemde hayvanlar ve bitkiler için önemlidir. Çünkü su olmadan yaşayamayız. Ama çok yağmur yağdığı zaman zarar görmemek için evlerimizi kurumuş dere ve nehir yatağı ile dere kenarı gibi yerlerden uzağa yapmamız gerekir.

Afetlerle Mücadelede Temel Bilgi ve Kavramlar

Çığ

Genelde ağaçsız dağ ve tepelerde biriken büyük kar örtüsünün, hızla aşağı doğru kaymasına çığ denir. Çığ heyelanla benzer özelliktedir. Ama heyelanda toprak ve kaya parçaları dağdan aşağı kayarken, çığda birikmiş karlar dağdan aşağı doğru kayar. Çok kar yağan yerlerde çığ olabilir. Çığ içinde özellikle dağların arasında bulunan yollarda önlem almak gerekir. Yoksa büyük kar kütleleri yolları kapatabilir. Çığ olabilecek yerlere ev, okul, iş yeri, hastane yapılmaması gerekir. Çığ içinde heyelanda olduğu gibi ağaç dikerek karların çok fazla birikmesini engelleyebiliriz. Çok fazla ağacın bir arada yaşadığı ormanlar çığ ve heyelanları engelleyebilir.

Yangın

Yangınları anlatırken ikiye ayırmak daha doğru olur. Orman yangınları ve ev, işyeri vb. yerlerde yaşanan yangınlar. Orman yangınları genelde insanların dikkatsizliği sonucu oluşan yangınlardır. Fark edilmesi ve söndürülmesi zordur. Örneğin piknik yapmaya gittiğimiz bir yerde yaktığımız mangalı söndürmezsek bu çok büyük bir yangına neden olabilir. Ya da sigarasını söndürmeden atan birisi yüzündende yangın çıkabilir.

Ormanların yanması, sadece ağaçların yok olması anlamına gelmez. Ormanlarda yaşayan hayvanlarında zarar görmesi anlamına gelir. Ormanlar canlıların nefes alabilmesi için oksijen üretirler. Yani ormanların yanması bizleri de olumsuz etkiler.

Ev, okul, işyeri gibi yerlerde oluşan yangınların sebebi ise biraz daha farklıdır. Buralarda olan yangınlar genellikle, elektrik kaçağı, kömürlü sobadan çıkan ateş ya da patlayıcı gazlar nedeniyle olabilir. Yangınlar sadece su ile söndürülmez. Örneğin elektrik yüzünden çıkan yangınlarda bir yerde elektrik kaçağı varsa üzerine kesinlikle su dökmek gerekir. Yoksa elektrik çarpa bilir. Yangın olduğunu fark ettiğimizde hiçbir şeye dokunmadan hemen anne, babamız, öğretmenimiz gibi bir büyüğümüze haber vermemiz gerekir. En çabuk şekilde itfaiyeyi de arayarak yangın ihbarında bulunmalıyız.

Afetlerle Mücadelede Temel Bilgi ve Kavramlar

Volkan

Volkanlar, koyu kıvamlı sıvı haline gelmiş lavların sıkışarak yukarı püskürmesi ile oluşur. Volkanlardan püskürerek tepeden aşağı doğru akan maddeye lav denir. Lavlar çok sıcak ve yakıcıdır. Bu nedenle volkanların yakınlarına ev yapmamalıyız. Aksi takdirde volkanlardan püsküren lavlar evimize ve bize zarar verebilir.

Volkanların olduğu bölgelerde küçük ve orta büyüklükte depremler oluşabilir. Çünkü volkanlardan püsküren lavlar yer altından yukarıya doğru çıkmaya çalıştıkça yer altında bazı hareketlenmelere yol açabilirler.

Fırtına

Fırtına rüzgarın çok hızlı bir şekilde esmesine denir. Çok hızlı esen rüzgar bazen ağaçlara, evlere vb. zarar verebilir. Fırtınalı bir havada kesinlikle dışarıda kalmamalıyız. Eğer dışarıdaysak, başımızı koruyarak güvenli bir yere sığınmalıyız. Her fırtına yıldırım oluşturur. Fırtına direk ve ağaçların devrilmesine ya da yıldırım düşmesine sebep olabilir. Bu nedenle kesinlikle direk, ağaç gibi yerlerin altında durmamalıyız.

Tsunami

Tsunami genellikle deniz dibindeki ani yer değiştirmeler sonucu, deniz suyunun ani hareket etmesi sebebiyle olan deniz dalgalarıdır. Dalga yüksekliği yaklaşık on katlı bir bina yüksekliğine ulaşabilir. Tsunamiler her büyük deprem sonucu oluşmaz. Tsunami dalgası bir tane değildir. Arka arkaya 7-8 tane dalga seri halde kıyıya ulaşır. Tsunami tehlikesine karşı deniz kıyısındaki yerlerde önlemler almak gerekir.

Afetlerle Mücadelede Temel Bilgi ve Kavramlar

Engelli Bireyler İçin Afet Bilinci

Doğal afetler içerisinde yer alan deprem ve yangınlardan en çok zarar görebilecek olan grup engelli bireylerimizdir. Bu durumu önleyebilmek için engelli bireylerimiz ve aileleri deprem ve yangın anında yaşamsal olarak nelere dikkat etmeleri ve nasıl önlemler almaları gerektiği konusunda bilgilendirilmeli ve afetlere hazır olma bilinci yükseltilmelidir. Deprem, yangın gibi afetler sırasında yapılması gerekenlere yönelik eğitimlerin genellikle fiziksel engelli olmayan bireylere yönelik hazırlandığı görülmüştür. Oysaki engelli bireylerimiz de toplumumuzun bir parçasıdır. Bu nedenle onların da her türlü afete hazırlıklı olmaları için;

- Afet öncesinde alınacak önlemlerin,
- Afet sırasında yapılması gerekenlerin,
- Afet sonrasında yapılması gerekenlerin,
- Uygulanacak eğitim programının oluşturulması gereklidir.

Bu düşünceler kapsamında, engel grubuna göre her birey yangın ve deprem afetlerinin yaratacağı tehlikeler hakkında bilinçlendirilip içinde bulunduğu tehlikeyi azaltmak için yapacakları konusunda eğitilmelidir. Bu eğitimler görme, işitme ve bedensel engelli bireylerimize uygulamalı olarak verilmelidir. Engelli bireylerimiz ve aileleri verecek eğitimler ile olası bir afette acil durumlara karşı daha hazırlıklı hale gelecekler ve afet ile mücadele için cesaretleneceklerdir. Kitabımızda afetlere (yangın ve depreme) karşı hazırlık ve afet anında yapması gerekenler görme, işitme ve bedensel engelli bireylerimiz için ayrı bölümlerde ele alınmıştır.

Engelli Bireyler İçin Afet Eğitimi

Afet eğitiminin amacı; engelli bireylerimizi ve çevrelerindeki kişileri yangın ve deprem afetlerine karşı hazırlayarak afet bilincini yükseltmektir. Alınan önlemlerle afet riskinin azaltılabileceği bilgisini yaygınlaştırmak ve bir farkındalık yaratmaktır. Bu durumda afet eğitimi; engelli bireyleri yangın ve deprem afetlerinin yaratacağı tehlikeler hakkında bilinçlendirip içerisinde bulunabilecekleri tehlikeyi azaltmak için yapmaları gerekenler konusunda eğiterek olası bir yangın ya da deprem anında acil durumlara karşı daha hazırlıklı olmalarının sağlar.

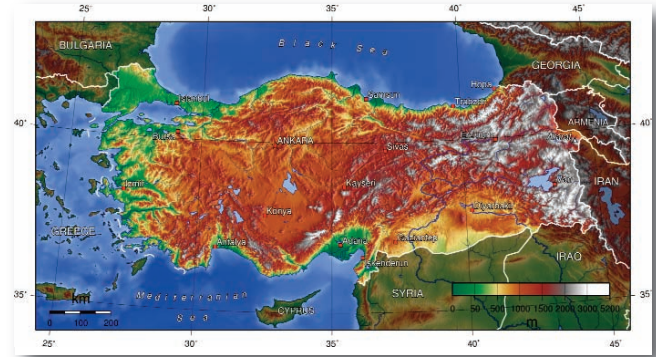
Yaşam Çevremizdeki Riskler

Ülkemiz, Mahallemiz, Evimiz

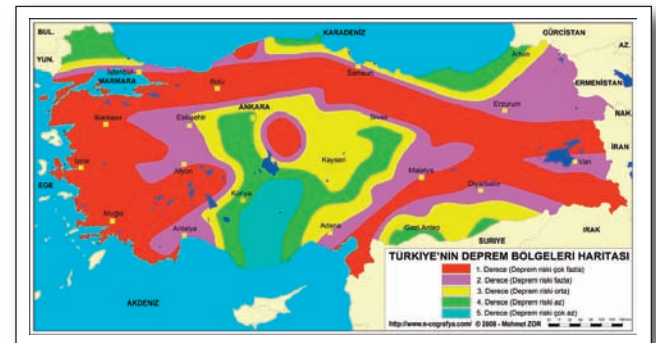
Dünya'daki afet tipleri ve etkilerine bakıldığında ülkemiz birçok afet tipinin görüldüğü bölgelerden biridir. Ülkemizde doğal olaylar sonucu oluşan ve en sık yaşanan afetler; deprem, sel, heyelan, çığ'dır. Dikkatsizlik ve tedbirsizlik yüzünden oluşan en önemli afet ise yangındır. Hem orman yangını hem de evimizde, işyerimizde, okulumuzda olabilecek yangınlar yüzünden birçok kişi hayatını yitirmiştir.

Aslında afetler korkulması gereken olaylar değildir. Eğer çevremizde hangi afetlerin gerçekleşebileceğini ve bu afetlere karşı nasıl korunacağımızı bilirsek korkmamıza gerek kalmaz. Ülkemiz dünyanın en hareketli deprem kuşaklarından birinin üzerindedir. Geçmişte ülkemizde birçok deprem olmuş ve gelecekte de olmaya devam edecektir. Türkiye'nin deprem bölgelerinin derecesini gösteren haritaya baktığımızda, neredeyse ülkemizin tamamının deprem bölgeleri içinde olduğunu görürüz.

Afetlerden nasıl korunacağımızı öğrenmeden önce, çevremizde ne gibi afetlerden etkilenebileceğimizi bilmemiz gerekir. Mesela mahallemizde bir dere varsa yağmurun çok yağdığı zamanlarda dere taşabilir. Bu nedenle derenin yakınında bulunmamalıyız. Bizde bu gibi tehlikeleri düşünerek mahallemizde, evimizde, okulumuzda bize zarar verebilecek tehlikeleri belirlemeliyiz. Bunları belirledikten sonra anne, babamız ya da öğretmenimiz ile paylaşarak bu tehlikelerden nasıl korunmamız gerektiğini öğrenmeliyiz.

Türkiye Coğrafi Haritası

Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası

Bireysel Sorumluluk

Afetler kimi zaman çok büyük kayıplara neden olabiliyor. Bu kayıplar bazen evimizin, okulumuzun zarar görmesi bazen de sevdiğimiz insanların yaralanması ya da hayatını kaybetmesiyle sonuçlanabiliyor. Bu kadar üzücü sonuçları olabilecek olaylar için önlem almalı ve yapılması gerekenleri herkese anlatmaya çalışmalıyız. Bazen küçük bir bilgi bile hayatımızı kurtarabilir ya da bir arkadaşımıza, annemize, babamıza, kardeşimize vb. anlatacağımız küçük bir bilgi onların hayatını kurtarabilir.

Özellikle engelli bireylerin bu sürece dahil edilmesini sağlamak çok önemlidir. Engelli bireyler normal hayatlarında dahi dışarıdaki birçok engelden ötürü daha da engelli duruma gelirken, bir afet anında bu durumdan en çok etkilenen grup arasında yer alması kaçınılmaz. Ancak mahalle gönüllüleri, çeşitli STK'lar aracılığıyla engelli bireylere ulaşabilmek adına yapacaklarımız kimi zaman bir hayat kurtarabilir niteliktedir. Unutmamamız gerekir ki engellilik her zaman doğuştan olan bir durum değildir. 1999 Gölcük ve Düzce depremlerinde yüzlerce insan engelli duruma gelmiştir. Benim başıma gelmez algısını kırarak engellileri de bu sürece dahil etmek bireysel sorumluluğumuzdur.

Bu eğitimde öğrendiğimiz; afetler nelerdir, nasıl korunmamız gerekir, güvenli ve sağlam binalar nasıl olur, evimizde ailemizle ve okulumuzda öğretmenimiz ve arkadaşlarımızla afetlere karşı nasıl önlemler almamız gerekir gibi konuları tanıdığımız herkes ile paylaşmalı onların öğrenmesi ve doğru uygulaması için çalışmalıyız.

**Afet
bilinci kültürü
çözümün bir
parçası
olmayı
gerektirir...**

Afete Dirençli Yapının Önemi

Afetlere karşı alınacak en önemli önlemlerden bir tanesi evlerimizin, işyerlerimizin, okullarımızın vb. binaların sağlam ve doğru yerlere yapılmasıdır. Bacaklarımız vücudumuzu nasıl taşıyorsa binalarda da kolon dediğimiz binaları taşıyan bacaklar vardır. Eğer bu bacaklara zarar gelirse ya da doğru yapılmazsa bir afet esnasında binamız zarar görebilir, yıkılabilir. Bu nedenle inşaat mühendislerinin, mimarların doğru hesaplayarak sağlam binalar yapması gerekir.

Bir diğer alınması gereken önlem ise, binaların doğru yerlere yapılmasıdır. Bir dağın eteğine okul binasını yaparsak ve orada heyelan riski varsa. Binamız heyelandan dolayı zarar görebilir. Ya da evimiz derenin kenarında ise yağmur çok yağdığına dere taşabilir ve sel oluşabilir. Bu durumda evimize su basabilir. Bu konularda anne, babamıza ve öğretmenlerimize evimizin ve okulumuzun bu gibi tehlikelere karşı ne kadar güvenli olduğunu sorabiliriz.

Engelliler açısından bakacak olursak, engel tiplerine göre evimizde, okulumuzda dikkat etmemiz gereken bazı mimari uygulamalar vardır. Örneğin tekerlekli sandalye kullanan fiziksel engelli biri için kapı giriş çıkışları banyo – tuvalet (WC) biçimleri doğru tasarlanmalıdır. Bunlar yapılırken başlangıç aşamasında dikkate alınarak yapılması daha uygundur. Sonrasında kolon kırış duvar yıkarak bu gibi uygulamaları sağlamak bina güvenliği açısından son derece tehlikelidir.

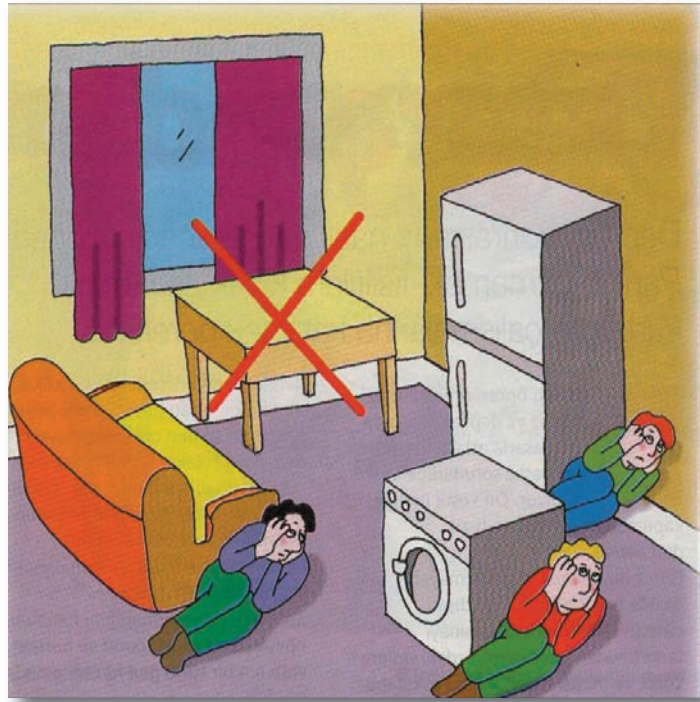
Aile/Okul Afet ve Acil Durum Planı

Tehlike Avı

Ülkemiz, mahallemiz, evimiz, okulumuz gibi yerlerdeki tehlikelere karşı önlem alabilmek için ilk önce tehlikeleri belirlememiz gerekir. Bunun için evimizdeki tehlikeleri belirlerken anne ve babamızdan, okulumuzdaki ya da sınıfımızdaki tehlikeleri belirlerken öğretmenimizden yardım almamız gerekir. Tehlike avını bir oyun gibi düşünebilir ve böylece hem eğlenip, hem de tehlikeleri bulabiliriz.

Evimizde tehlike avına çıkmak için anne ya da babamızla birlikte evin odalarını tek tek gezip gördüğümüz tehlikeleri bir kağıda çizebiliriz. Örneğin ilk önce odamızdan başlayalım. Odamızda yatağımız nerede eğer cam kenarında ise tehlikeli olabilir. Çünkü deprem olduğunda cam kırılabilir ve üzerimize düşebilir. Dolabımızın duvara sabitlenmesi gerekir. Yine bir deprem olduğunda dolabımız devrilebilir ve bize zarar verebilir. Bu gibi örnekleri çoğaltarak evimizin bütün odalarında aynı işlemi yapmalıyız. Tehlikeleri belirledikten sonra bu tehlikeleri ortadan kaldırmak için çözümler üretmeliyiz. Mesela yatağımızı cam kenarından başka bir yere taşıyabiliriz. Dolabımızı sabitlemesi için anne babamızdan yardım isteyebiliriz.

Okuldaki tehlikeleri de aynı evde yaptığımız gibi belirleyebiliriz. Öğretmenimiz ve arkadaşlarımızla oyun saatinde sınıfımızdaki tehlike avı oyununu oynayabiliriz. Bunun için öğretmenimize sorular sorar ve sınıfımızı gezeriz. Tüm tehlikeleri belirler ve öğretmenimizden tehlikelerin ortadan kaldırılması için yardım isteyebiliriz. Okulumuzda ya da evimizde tehlikeleri belirlerken engelliler için özel bir gözlem yapmak gerekebilir. Tehlike avındaki tespitlerde herhangi bir afette engellinin gerek afet sırasında gerek tahliye anında izleyeceği yolu engelliye uygun hale getirmek gerekir. Çözüm yolları tespit edilirken, engelli bireye refakat edecek kişininde belirlenmesi ve afet sonrasında engelli bireye yardımcı olması gerekmektedir.

Aile/Okul Afet ve Acil Durum Planı

Yapısal Olmayan Risklerin Azaltılması

Tehlike avında belirlediğimiz tehlikeler için alacağımız önlemler herhangi bir afet sırasında bizim ve çevremizdekilerin zarar görmesini engelleyecektir. Mesela sınıfımızdaki kitaplığımız duvara sabitlenmemiş olabilir. Öğretmenimiz yardımıyla kitaplığın duvara sabitlenmesini isteyebiliriz. Böylece bir deprem olduğunda kitaplık devrilmez ve kimse zarar görmez. Yüksekte bulunan üzerimize düşebilecek eşyaları daha alçak yerlere koyarak kimsenin zarar görmemesini sağlayabiliriz. Engelli bireyler için uygun eğimde rampa yapılması, tırabzanların uygun şekilde merdiven iniş ve çıkışlarına monte edilmesi, görme engelliler için kabartmalı yol yapılması, kapı giriş çıkışlarının tekerlekli sandalyenin giriş çıkışına uygun yapılması gerekir.

Afet ve Acil Durum Çantası

Afetlerden sonra ilk ihtiyaçlarımızı karşılayabilmek için afet ve acil durum çantasına ihtiyacımız vardır. Bir afet sonrası yiyecek içecek temin edebileceğimiz yerler ulaşamayabiliriz. Ya da küçük yaralanmalarımız varsa bunları kendimiz giderebiliriz. Bu tip durumlar için afet ve acil durum çantanızın içinde olması gerekenleri doğru belirleyip, çantanızı kolay ulaşacağımız bir yerde saklamamız çok önemlidir. Afet ve acil durum çantası sadece evimizde, işyerimizde değil okulumuzda sınıfımızda da olmalıdır. Bunun için öğretmenimizle birlikte ihtiyacımız olabilecek şeyleri belirleyip, çantanızı sınıfımızda öğretmenimizin kolay ulaşabileceği bir yerde saklamalıyız. Engelli bireylerin özel ihtiyaçlarıyla alakalı çantanızın içine eklememiz gerekenleri de unutmamalıyız. İçinde bulunan yiyecek ve içecekleri düzenli olarak kontrol edip, bozulmadan nasıl saklamamız gerektiğini büyüklerimizden öğrenmeliyiz.

Afet Acil Durum Çantası

AFET BİLİNCİ EĞİTİMİ (ENGELLİ ÖĞRENCİ, VELİ VE REFAKATÇİLERİ)

Aile/Okul Afet ve Acil Durum Planı

Afet ve Acil Durum İletişim Bilgi Kartı

Afet ve acil durumlarda yakınlarımıza ulaşabilmek ya da uzman kişilerin bize daha kolay yardım edebilmesini sağlayabilmek için afet ve acil durum bilgi kartımızı yanımızda taşımamız gerekir. Bu kartta isim ve adres bilgilerimiz bulunur. Ayrıca yakınlarımıza ulaşabilmek için onların isim ve telefon bilgileri de bulunur. Karışıklık olmaması için kartımızın üzerinde fotoğrafımızda bulunur. Kartımızın üzerinde ayrıca kullandığımız bir ilaç olup olmadığı, geçirdiğimiz hastalıklar hakkında da bilgiler, eğer engelli isek engellilik tipi/derecesi belirtilir. Böylece uzmanlar bize yardımcı olurken bu bilgilerden yararlanabilirler.

ACİL DURUM BİLGİ KARTI	
ADI SOYADI	FOTOĞRAF
DOĞUM TARİHİ	
T.C. KİMLİK NO	
KAN GRUBU	
ADRES	
ACİL DURUMDA ULAŞILACAK KİŞİ	
ADI SOYADI	www.afad.gov.tr
TEL NO	

ÇOCUK ACİL DURUM BİLGİ KARTI	
ADI SOYADI	FOTOĞRAF
DOĞUM TARİHİ	
T.C. KİMLİK NO	
KAN GRUBU	
OKUL ADI	
OKUL TEL NO	www.afad.gov.tr
EV ADRESİ	
SÜREKLİ RAHATSIZLIĞI	
ALERJİSİ	
KULLANDIĞI İLAÇLAR	
GEÇİRDİĞİ AMELİYAT	
AFET HALİNDE AİLE BULUŞMA NOKTASI	
DİĞER BİLGİLER	

ACİL DURUM BİLGİ KARTI	
ADI SOYADI	FOTOĞRAF
DOĞUM TARİHİ	
T.C. KİMLİK NO	
KAN GRUBU	
ADRES	
ACİL DURUMDA ULAŞILACAK KİŞİ	
ADI SOYADI	www.afad.gov.tr
TEL NO	

Afetlerde Doğru Davranış Biçimleri

İnsanlar afet anında korkabilir ya da paniğe kapılabilir. Ama nasıl davranması gerektiğini bilirse korkulacak bir şey yoktur. Sakince yapması gerekenleri yerine getirmeli ve afet olmadan öncede zaman zaman bunları tekrarlayarak tatbikat yapmalıdır. Afet tiplerine göre nasıl davranmamız gerektiğini maddeler halinde açıklayalım.

Engelliler İçin Afet Eğitimi

Afet eğitiminin amacı; engelli bireylerimizi ve çevrelerindeki kişileri yangın ve deprem gibi afetlere karşı hazırlayarak afet bilincini yükseltmektir. Alınan önlemlerle afet riskinin azaltılabileceği bilgisini yaygınlaştırmak ve bir farkındalık yaratmaktır. Bu durumda afet eğitimi; engelli bireyleri yangın, deprem vb. afetlerinin yaratacağı tehlikeler hakkında bilinçlendirip içerisinde bulunabilecekleri tehlikeyi azaltmak için yapmaları gerekenler konusunda eğiterek olası bir afet anında acil durumlara karşı daha hazırlıklı olmalarının sağlar.

Görme Engelliler İçin

Görme engelli bireye bazı afetlerde kurtarma - kurtulma ve söndürme eğitimi şu anda engelli olmayan bireylere uygulanan yöntemlerle aynı sistemi oluşturmaktadır. Görme engellideki 5 duyu organını şöyle bir ele alalım:

Duyuma: Açık; işitmede sorun yok, duyum son derece gelişmiş ve hassas, olay anında kısmen de olsa çalışabilen organımızdır. Olay anında ve eğitimlerde örneğin bir yangın yerinde meydana gelen yanmanın sesi, oda hakkındaki derinlik, bazen de yardım isteme sesi işimizi kolaylaştırır. Ayrıca gaz kaçağının sesi ve su sesi de bize durum hakkında bilgi vermektedir. Sesi dinleyerek yangın merkezini tespit edebilir, müdahaleyi buna göre yapabilirsiniz.

Koklama: Açık; koku almada sorun yok. Koku burun girişinin üst kısmındaki koku salgı zarı tarafından algılanır. İyi koku alabilmek için burundan içeri doğru derin nefes alınması gerekir. Koklama duyusu, her anımızda açıktır ve uyarılması halinde devreye girer. Gaz kaçağının kokusu, yanma anında oluşan dumanın kokusu bize durum hakkında bilgi verebilir.

Dokunma: Deri yolu ile algılama, temas, dokunma ile hissetmede sorun yok. Dokunma hissinin büyük kısmı parmak uçları ve elimizin dış yüzeyi ile gerçekleşmektedir. Elimizdeki bu hassasiyeti kullanarak yangın yerinin durumu hakkında bilgi sahibi olabilirsiniz. Örneğin; kapı tokmağı, cam ve metal gibi oda içinde ve dışında

Afetlerde Doğru Davranış Biçimleri

yer alan uzantıların da ısı farklılığını hissedebiliriz. Ancak insanlar güvenliği açısından eldiven kullanmak zorundadır. Bu nedenle ısı farklılığı algılanamayacaktır. Eldiven cam, çivi, ateş ve kor gibi aşırı ısınmış metallerin verebileceği zararlar ve tehlikelerde meydana gelecek yaralanmalara karşı korur.

Tat Alma: Tat almada sorun yok. Dil tatlıya, ekşiye ve acıya karşı hassastır. Solunum maskesi kullanılmadığı hallerde dil ile bazı kimyasallar tehlikeli olarak algılanabilir. Ancak; solunum maskesi ile bu duyu organı da devre dışı kalabilir.

Görme: Kapalı, görüş yok. Hemen hemen algılanabilen duyuların yarısı gözler aracılığıyla olur. Bu şekilde çevre, renk, mesafe, yer vb. hallerinde bilgi gözümüz sayesinde beynimizde şekillenmektedir. Ancak görme engelli bireylerde bu olay dokunma ile beyin içinde yer almaktadır. Bu durumda gözün yerini işitme ve koku alma duyumuz tamamlar.

Bedensel Engelliler İçin

Bedensel engelli bireylerde duyu organlarını ele alalım:

Görme: Olamayabilir, bedensel engelli bir bireyin görme duyusu olmayabilir. Ancak görme duyusunun var olduğunu ve kullanabildiği varsayılacaktır.

Duyuma: Olmayabilir ancak işitme var sayılacaktır.

Dokunma: Bedensel engelli bir bireyin ellerinin veya ayaklarının olmayacağı durumda yapılması gerekenler anlatılacaktır.

Koklama: Koklama duyusu (burun) genelde aktif olarak ele alınmıştır.

Tat Alma: Tat alma duyusu açık olsa da bu yöntem ile afetin varlığının hissedilmesi çok güçtür. Bu duyu organına göre plan yapılmayacaktır.

İşitme Engelliler İçin

İşitme engelli bireylerde duyu organlarını ele alalım.

Görme: Görme duyusu olmayabilir. Ancak görme duyusunun açık olduğu göz önüne alınmıştır. İşitme engelli bireyin afet anında en önemli silahı görme organı olacaktır.

Duyuma: Kapalı. Genel olarak işitme ve konuşma yetileri yok olarak ele alınmıştır.

Afetlerde Doğru Davranış Biçimleri

Dokunma: Temas deri yoluyla açıktır. Bu yönde ele alınmıştır.

Tat Alma: Açık; ancak çok etkili olamayacağı için ele alınmamıştır.

Koklama: Açık; buna göre burun özellikle yangın afetinde önemli bir uzvumuzdur. Bu organımız algılamada ele alınmıştır.

Zihinsel Engelliler İçin;

Zihinsel engelli bireylerde duyu organlarını ele alalım:

Görme: Görme duyusu olmayabilir. Ancak görme duyusunun açık olduğu göz önüne alınmıştır. Zihinsel engelli bireyin afet anında kullanabileceği en önemli organı görme organı olacaktır.

Duyuma: Olmayabilir ancak işitme var sayılacaktır.

Dokunma: Temas deri yoluyla açıktır. Bu yönde ele alınmıştır.

Koklama: Koklama duyusu (burun) genelde aktif olarak ele alınmıştır.

Tat Alma: Tat alma duyusu açık olsa da bu yöntem ile afetin varlığının hissedilmesi çok güçtür. Bu duyu organına göre plan yapılmayacaktır.

Deprem Öncesi, Sırası ve Sonrası

Görme Engelliler İçin

Görme engellilerin mümkünse apartmanın zemin katı veya müstakil evlerde ikamet etmesi afetlerde kendilerine avantaj sağlar. Ancak bu, bütün hayatlarının tek katlı mekanlar da geçeceği anlamını taşımamaktadır. Yüksek katlarda yaşamak zorunda olan görme engelli bireylerimize deprem anında – sismik sallantıda zarar görmeyecek şekilde inşa edilmiş binalarda- depreme karşı imal edilmiş dayanıklı malzemelerle yapılmalıdır.

Görme engelli kişiler için birçok konuda olduğu gibi deprem eğitimleri de, görme engeli olmayan insanlara uygulanacak eğitimlerden farklı değildir. Çünkü "deprem anında hareket edilmemeli" kuralı herkes için geçerlidir. Deprem sırasında daha önce belirlenen sabitlenmiş, dayanıklı eşyaların (yatak, masa vb.) yanında **çok kapan tutun** vaziyetinde durmayı öğrenmeli; başını, ensesini ve göğsünü düşen nesnelere

Afetlerde Doğru Davranış Biçimleri

den korumalıdır. Deprem sonrasında kullanmak üzere içerisinde su, bisküvi, ilaç vb. malzemelerin olduğu bir deprem çantası hazır bulundurulmalı, yanlarında bir baston bulundurulmalı, uzun zaman geçirdikleri her mekânda böyle bir planları olmalı, sık sık plana uygun tatbikat yapılmalı ve bu plan deprem anında devreye sokulmalıdır.

Bedensel Engelliler İçin

Bedensel engelli bireylerimizin deprem anında bina içinde kalması sağlanmalıdır. Hiçbir şekilde deprem süresinde dışarıya kaçılması doğru değildir. Bina içinde dayanıklı eşyaların bulunduğu bölümde deprem sığınma bölgesi oluşturulmalı ve buraya gidilmeli, önceden hazırlanmış Afet ve Acil Durum Çantası da bu bölümde muhafaza edilmelidir.

Dışarıda (sokakta, caddede) hareket halinde ise bina yanlarından uzaklaşmalı ve açık bir alanda deprem bitene kadar durumunu muhafaza etmelidir.

Yatağa bağımlı bir engelli ise yatağının bulunduğu bölge iyi seçilmelidir. Yatağı pencerelerden uzak bir yere konmalı, etrafında dayanıklı ve her biri sabitlenmiş eşyalar bulunmalıdır. Ayrıca Afet ve Acil Durum Çantası bu bölümde yer almalıdır.

Afetlerde Doğru Davranış Biçimleri

İşitme Engelliler İçin

İşitme ve konuşma engelli birey - deprem anında enkaz altında kalması halinde şunu iyi bilmelidir ki tüm canlı tespit cihazları sese göre ve canlıların vücut ısısına duyarlı olarak arama yapmaktadır. Enkaz altında çıkarılacak çok hafif bir sesi ve canlı bir insanın vücut ısısını bile algılayabilecek duyarlılıkta olan teknolojik cihazlar kurtarma birimleri tarafından kullanılmaktadır. Bu yüzden herhangi bir sert beton veya demir üzerine yapacağı bir vurma işleminde o enkazı dinleyen kurtarma ekiplerini uyaraacağı öğretilmelidir. Bu engel grubunda yer alan kişilerin düdüğü gibi ses çıkarabilecekleri bir aracı yanlarında taşımalarında fayda vardır.

Zihinsel Engelliler İçin;

Zihinsel engelli bireyler, engellilik derecesine göre afetler konusunda eğitilebilir. Öğrenme becerileri olmayan ya da az gelişmiş olan engelliler için yapılabilecek en uygun davranış, veli ve refakatçilerini eğitmek ve afetler esnasında engelli bireye ulaşmaları ve tahliyesi için bilgi vermektir. Ancak engellilik derecesi ağır olmayan zihinsel engelliler düzenli olarak tatbikat yapılarak, deprem esnasında nasıl davranması gerektiğini bir davranış olarak gerçekleştirebilir. Burada önemli olan, fiziksel sorunlarından dolayı çok kapan tutun hareketi gerçekleştiremeseler dahi buldukları alanda hedef küçültmelerini sağlamak hayatta kalmalarını sağlayabilecek bir davranış olabilir.

Yangın Öncesi, Sırası ve Sonrası

Görme Engelliler İçin

Yangın söndürme çalışmalarını engelli - engelsiz tüm vatandaşların öğrenmesi ancak, hiçbir suretle hayatına karşı risk almaması gerekir. Yangını ilk bir dakikası-başlangıç halidir. Bir dakikadan sonra yanma her saniye on kat artar ve yangın halini alır. Bu durumda, eğer ilk 30 saniyenin veya 1 dakikanın içinde başlangıç halinde hissedilen bir yanma ise müdahaleye izin verilir. Aksi takdirde sadece kurtulmaya çalışmak en doğru harekettir. Görme engelli bireylerin yaşamlarını geçirdikleri okul, ev ve işyerlerinde mutlaka bir yangın söndürme cihazı bulundurulmalıdır. Asıl olan bu yaşam merkezlerinin otomatik söndürme sistemleri ile donatılmasıdır. Ancak, herkes için bu sistemleri kullanmak ekonomik şartlar nedeniyle çok mümkün olmayabilir.

Afetlerde Doğru Davranış Biçimleri

Yangın söndürme tüpleri kolay ulaşılabilecek bir yerde olup tüpün yeri takriben yerden 40 cm. yükseğe (ortalama diz hizasına) gelecek şekilde duvara monte edilmelidir. Tüpün yeri hafızaya yerleştirilmeli ve hiçbir suretle yerleri değişmemelidir. Görme engelli bireylerin yaşam alanlarında onlardan habersiz hiçbir fiziki düzenleme yapılmamalıdır. Engelli bireyin bir oda içerisinde (kapalı alanlarda) 3-6 m. arası mesafeden tesirli olan söndürme cihazlarını muhtemel yanma sesinin geldiği bölgeye doğrultarak enjekte etmesi yeterli olabilecektir. En azından kapalı bir ortamda ise kullanılan yangın söndürücü yanmayı yavaşlatacak, alev ısısını düşürecektir. Bu da bulunduğu yeri terk etmesi için yeterli zamanın kazanılması anlamına gelmektedir. Yanma anında dumanlı bir ortam oluşur, eğitimlerde duman ortamı “sıfır görüş” dediğimiz bir ortamın hazırlanması ile başlar (görme engellide her ortam sıfır görüş olarak ele alınır). Kurtarma ve kurtulma böyle bir ortam içinde yer alan materyallerin kullanılması ile öğrenilir ve öğretilir. Bu eğitimler için gerek ev ortamı gerekse iş ortamı hazırlanır, aslına uygun bir ortam yaratılır ve eğitim hazırlığı ortama uygun olarak planlanır. Bu nasıl olur açıklayalım. Kapalı ortamda yangın eğitimi;

a- Konut İçi Eğitim : Bir evde olması muhtemel tüm ev eşyası ile donatılmış bir mekan hazırlanır veya gerçek bir ev içinde bu eğitim planlanabilir. Burada aktif olan uzuvlarımız kulak ve dokunma duyuları ön plana çıkar. Önce elimizin tersi ile kapıların metal olan açma kapama koluna dokunulur. Eğer ılık veya sıcak ise içeride olan yanmanın ne düzeyde olduğu tahmin edilir. Bu arada koku alma duyumuz da devreye girer ve dumanın yoğunluğunu hissedebiliriz. Asıl olan bu yanmanın meydana geldiği odanın kapı ve camlarının kapalı olduğundan emin olmak ve yanmanın gerçekleştiği odanın veya mekânın dışında olmaktır.

Islak Bez ile Örtme

Yapılması gereken kapının tüm kenarlarına ıslak bir bez (çarşaf gibi) örterek diğer bölümlere ısının ve dumanın geçmesini engellemek ve oda içindeki yanmanın oksijen almasını engelleyerek boğma yöntemi ile (oksijensiz bırakma) söndürülmesini sağlamaktır. Ancak yangın kaçış yönünde bir mekânda ise; kapının açılması ve yangının boyutunun belirlenmesi gereği duyulursa bunun “**dumanlı ortamda hareket yöntemi**” kullanılarak yapılması ge-

Afetlerde Doğru Davranış Biçimleri

rekir. Bu yöntemde engelli birey, kapıyı tamamen açmayıp hafifçe aralayarak içerideki hararetin boyutunu öğrenmeli, eğer bu hararet yüksek boyutta (hayati tehlike yaratacak şekilde) değilse kapıyı geçebileceği kadar aralayıp, duvar kenarından ilerleyerek en yakın çıkış noktasından çıkmalıdır.

Kapı yönünün tespit edilmesi

Kapının açılması kaçınılmaz ise kapının ne yöne açıldığının tespitinin yapılması gerekir. Bu durum, kapı menteşelerinin bulunduğu konum ile değerlendirilir. Eğer kapı menteşeleri elinize geliyor ise kapı içe doğru (kendine doğru), eğer elinize gelmiyor ise dışa doğru açılacağı anlamını taşır. Çok nadir bazı istisna kapılar mevcuttur. Ancak geneli böyle tespit edilebilir.

Yangının Tespiti

Kapının ne yöne açılacağına tespit edilmesi halinde kapı açma pozisyonu alınır ve temkinli şekilde kapıyı açma başlatılır. Yöntem şudur; eğer kapı içe doğru açılıyorsa kapı arkasına geçilir, yere çömelerek kapıya ayak ve diz ile birlikte dayanılır ve kapı ağır ağır açılarak aşağıya doğru mümkün olduğu kadar eğilip içerideki yanma gözlenmelidir. Ancak görme mümkün olmadığı için içeride yanan eşyaların sesi ve

Afetlerde Doğru Davranış Biçimleri

buruna gelen dumanın yoğun kokusu ile durum değerlendirilmesi yapılır. Kapının dışa açılması halinde pozisyon şöyle olmalıdır; kapının açıldığı yönün karşısında duvar siper olarak alınır, yine mümkün olduğu kadar yere çömelinir. Kapı hafif şekilde açılır ve eğilmiş bir vaziyette (çömelerek) oda içinde yanan eşyaların çıkardığı ses dinlenip yüzümüze gelecek hararet ve burnumuza gelen dumanın yoğun kokusu ile değerlendirme yapılır.

İnsanlar yaşadıkları mekânları gözlemleyerek zihinlerinde tutarlar ve bu mekânların değişmesi halinde değişime dâhil oldukları için aslında çok büyük bir sorun yaşanmaz. Yeni düzene bakarlar ve durumu zihinlerinde tutabilirler. Görme engelliler ise eşyalara dokunarak hisseder, algılar ve zihinlerine, ne olduklarını, nasıl bir hacimde olduklarını, yerlerini ve diziliş sıralarını yazarlar, ezberlerler. Yangın anında kurtulma eğitimi için bu ezberler çok önemlidir. Bu kurtulma ve kurtarma eğitiminin en önemli kısmıdır. Profesyonel itfaiyecilerin de kurtulma ve kurtarma eğitimlerinin ağırlık noktası budur. Eğer bilinen bir mekan ise sorun büyük değildir; ancak bilinmeyen bir mekanda sıkıntı çok büyüktür.

Kapı Açış Pozisyonu

El ile eşya tespiti

Kurtulmaya çalışma aşamasında en önemli husus; bulunan iç mekânda asla ve asla duvardan uzaklaşmamadır. Eğer duvardan uzaklaşılır ise o zaman sorun büyür ve kaybolma riski artar. Hafızamıza yer eden eşyaların yerleri hususunda çelişkiye düşülür. Kısacası

El ile Eşya Tespiti

zihnimiz karışır ve durumumuz ciddi şekilde riske edilmiş olur. Görme engelli birey, yol ve cisimleri belirleyici olarak baston kullanır. Ancak sadece baston ile değil; el ile de temas kurulması önerilir. Çünkü baston ile cisimler hakkında bilgi edinilmez, sa-

Afetlerde Doğru Davranış Biçimleri

dece cisim olduğu hissedilir. El ile temas edildiğinde ise her objenin ne olduğu, yeri ve sırası ezberlenebilecektir. Bu öneri, iç mekândan dışarıya çıkmada bastonun yerini alan çok daha etkili bir yöntemdir. O halde hangi elimizle duvara ve duvar kenarında bulunan objeye (eşyaya) temas ettiyse kapıdan çıkana kadar o kolumuzla temas ederek hareket etmeliyiz. Eğer duvar sağ yanımızda ise, sağ kolumuz ve elimiz duvara temas ediyorsa yürüyüşümüz bulunduğumuz noktadan itibaren sağ kolumuz ile olmalıdır. Aynı yoldan geri dönmeyi düşünüyorsak o halde duvar sol kolumuzun yönünde olmalı ve duvara sol elimiz temas etmelidir. Gidişte dokunulan tüm objelere sırasıyla dönüşte de temas edilmesine dikkat edilmelidir.

Eşyaların takibi

Örneğin; giderken buzdolabı, sandalye, masa ellenmiş ise dönüşte sırayla masa, sandalye ve buzdolabı ile temas kurmuşsak doğru yoldayız demektir. Aksi halde yanlış yönde olduğumuzu gösterir.

Not: Duvar bırakılmadan devam eden süreç sizi mutlaka kapıya yönlendirecektir. Ayrıca hiçbir eşyanın yerini değiştirmeden ve düşürmeden yürümek önemlidir.

Görme engellinin bulunduğu ve yaşadığı mekânlarda dumana duyarlı alarm algılama – ikaz sistemleri bulunmalıdır. Yaşam alanlarının bağımsız bölümlerine konulacak olan bu alarm sistemlerinin çıkaracağı sesler ya da ses düzeyleri birbirinden farklı olmalıdır. Bu bize hangi mekân da yanmanın gerçekleştiğini anlamamıza yardımcı edecektir. Örneğin; yatak odasında meydana gelen bir yanma neticesinde oluşacak dumanı algılayan cihaz ile mutfakta meydana gelebilecek yanmayı algılayan cihazın alarm seviyesi ve ikaz sesi birbirinden farklı olmalıdır.

Not: Bulunulan mekândaki gaz vanaları ile elektrik şalterleri kendilerine uygun noktalara monte edilmeli ve kolay ulaşılabilir bir yerde olmalıdır. Mutlaka bunlar kapatılarak bulunulan yer terk edilmelidir.

Afetlerde Doğru Davranış Biçimleri

b- Okulda Eğitim: Görme engelli çocukların gideceği okullarda meydana gelebilecek bir yangın olayında kurtulma yöntemi de şöyle olmalıdır:

Görme engelli öğrencileri sınıftan çıkarma

Çocukların bulunduğu odalarda duvar kenarlarına çekilmiş halatlar bulunmalıdır. Öğrenciler bir yangın ihbarında bu halatlara tutunup *acil durumda görevli kişiler halatın ucundan tutarak onları güvenli bölgeye çıkarıncaya kadar* ellerinden bırakmamalıdır. Burada amaç bireysel olarak hareket etmeyi engellemek ve kaybolmayı önlemektir.

Görme Engelli Öğrencileri Sınıftan Çıkarma

Güvenli bölgeye taşıma

Aynı uygulama kreş yaşındaki (okul öncesi) çocuklara yangından kurtarılma yöntemi olarak anlatılmalıdır.

Not: Görme engelli bir kişinin ilgili kurumlara yangın ihbarında bulunması ev ve cep telefonuna ihbar numarasının kodlanmasıyla mümkün olacaktır.

Afetlerde Doğru Davranış Biçimleri

Bedensel Engelliler İçin

Bedensel engellilerin hafif, orta, ağır engelli olmaları kaybedilen uzuvlarına bağlı olarak değerlendirilmektedir. Bir kolun bir bacağın eksikliği bu engelli tanımlasa da engelli arabasında ya da yatağında yaşamlarını sürdüren insanlarımız için maruz kalabilecekleri afette durumlarına uygun eğitim planlanmalıdır. Ellerini kullanabilen bedensel engelli bir birey eğer, bir yangın afeti anında söndürme cihazı ile müdahalede başarılı olamayacağını anlamış ise derhal o yeri terk etmesi esastır. Hiçbir şekilde hayatını tehlikeye sokacağı bir risk almamalıdır. Daha önce de bahsedildiği gibi yangının başlangıç safhasında (yani bir dakika içinde yangını algılamış ise) müdahale etmeli, daha sonrasında ikaz veya alarm butonları ile ihbarda bulunup daha güvenli bir bölgeye kaçmalıdır.

Bedensel engelli insanlarımızın gideceği hastaneler ile ilgili bazı tedbirler alınması, hastane yetkilileri tarafından proje aşamasında planlanmalıdır. Kaçış merdivenlerinde engelli arabasının kaçışını sağlayacak, rahatça inebileceği bir hat düşünülmeli, özel bir bölüm, korunmuş bölge (kompartıman) içinde kaçmayı kolaylaştıracak yol ve kapı düzenlenmelidir. Yatalak bir engelli insanımızın bir kılavuz aracılığıyla hareket etmesi ve acil durumda kılavuz kişinin olaya müdahalesinden çok, yatalak kişiyi emniyetli bir bölgeye nasıl geçirebileceği planlanmalıdır. Bedensel engelli arabalarında da acil durum yedek bataryası olmalı bu bir sıkıntılı durum anında bu enerji bir buton vasıtası ile devreye girmelidir. Ayrıca yine engelli arabasında dumanlı bir ortamdan açık havaya çıkmayı sağlayacak kadar küçük bir oksijen tüpü ve maskesi arabaya monte edilmelidir. Olası bir yangın halinde kaçışı kolaylaştıracak ve kaçış emniyetini sağlayacaktır. Yatalak vaziyette olan bedensel engelli bireylerimizin yanında mutlaka refakatçisi kalmalıdır.

Acil durumda ilk müdahaleyi, ilgililere haber vermeyi ve kaçış için gerekenlerin yapılmasını refakatçi kişi üstlenmelidir. Bedensel engelli bireylerin yangın eğitimleri yangın çıkaran unsurların öğretilmesi ile başlamalıdır. Yangın çıkmasını önlemek yangın sonrası yapılması gerekenlerden çok daha kolay ve emniyetlidir. Her şeye rağmen yangın çıkması halinde eğer arabalı bir engelli ise; yangına yanaşmayı, pozisyon almayı, yangın söndürme cihazı ile yangına müdahale etmeyi öğrenmeli ve yangın söndürücüler hakkında hem kendisine hem de refakatçisine bilgi verilmelidir. Her iki kolu olmayan bir engelli ise; yakınında ayaklarını veya başını kullanarak diğer insanlara olayı bildirebileceği bir yangın alarm cihazı bulundurulmalı ya da engelli kişi bu alarm sisteminin bulunduğu mekâna yerleştirilmelidir. Bu tür engelli insanlarımız yangına müdahalede bulunmamalı ve derhal bulunduğu yeri terk etmelidir. Her iki ba-

Afetlerde Doğru Davranış Biçimleri

cağı olmayan bir bedensel engelli ise kollarını kullanabileceği için yangın alarm korna ve butonu ile yangın söndürme cihazlarının kullanımı öğretilmelidir.

Yardım ikaz butonu

Yatalak engelli insanlarımız için basabileceği bir noktaya alarm korna ve butonu veya sese duyarlı alarm cihazı konulmalıdır. Bireyin yangın söndürme çalışmalarına katılmaması ve derhal olay yerini terk etmesi sağlanmalıdır.

Not: Bulunulan mekândaki gaz vanaları ile elektrik şalterleri kendilerinin ya da refakatçilerinin kolay ulaşabileceği uygun noktalara monte edilmelidir. Mutlaka bunlar kapatılarak bulunulan yer terk edilmelidir.

İşitme Engelliler İçin

İşitme engelli bireylerimizin eğitimlerinde gözlerin ve ellerin kullanımı ön planda tutulmalıdır. Yangın fizyolojisinde olası bir yanmanın önce kokusu sonra dumanı ve en son alevi fark edilir. İşitme ve konuşma yetisi olmayan insanlarımızın bu konuda yangını algılamasında bir sıkıntı çekmeyeceği düşünülebilir ama yangının çıkaracağı ses ve patlamalar algılanamayacaktır. Ancak bu kişiler için sadece işitme konuşma engelleri bir yangında çok büyük bir sıkıntı doğurmayacaktır. Burundaki hassasiyet yangının algılanmasında önemlidir. Önce yanmanın kokusu, sonra dumanı, sonra da alevi görülür. Bu durum da işitme engelli bireylerimiz için sorun teşkil etmeyecektir. İşitme engelli insanlarımızın itfaiye ile doğrudan irtibat kurabilmesi için, görüntülü telefonlar kullanılmalıdır. Bu konuda itfaiye santral görevlilerinin iletişim dilini öğrenmesi ve acil durumda kullanabilmesi için gerekli olan çalışmalar yapılmalıdır. Böylece işitme engelli bireylerimiz işaret dili (işitme engellikonuşma dili) ile durumunu ilgililere iletebilir ve yardım isteyebilir.

Yangına müdahale, yangından kurtulma ve kurtarma eğitimlerini her engelsiz insana verilen eğitim düzeyinde alabilirler ve yangın söndürme cihazlarını ve diğer söndürme materyallerini kolaylıkla kullanabilirler. Görme engellinin aksine kapının açılma

Afetlerde Doğru Davranış Biçimleri

yöntemleri uygulamalarında kapıyı daha önce anlatılan yöntemler ile açacak ve içeriye eğilip bakması öğretilenektir. Çünkü yangının alevini ve dumanını görecek ve koklama duyusu ile de algılayabilecektir. Sadece yangının çıkardığı ses duyulmayacaktır.

İşıkli uyarı sistemi ve duman algılayıcı sistem (dedektör)

İşitme engelli insanlarımızın yaşadığı mekânlar içinde otomatik gaz algılama sistemi işıkli ikaz sistemi ile desteklenmelidir. A sınıfı yangıncılar gibi (kömür, odun vb.) ısıtıcı kullanılması ya da C sınıfı yangıncılar gibi (doğalgaz, LPG vb.) yangıncılar ile ısıtma sistemlerinin kullanılması halinde yukarıda belirttiğimiz duman ve gaz ölçüm cihazının "ışık destekli" olması önerilmektedir.

A ve C sınıfı yangıncıların dışında diğer sebeplerden oluşacak yangınlarda ise işıkli duman ve alev algılayıcılar (dedektörler) kullanılmalıdır. İşitme ve konuşma engelli bireylerimizin yangın eğitimlerinde yöntem şöyle olmalıdır. İlk olarak yangın söndürme materyallerini ve yangın söndürme metotlarını öğrenmeleri gerekir. Bu eğitimde özellikle portatif yangın söndürücülerini tanımaları, bunların içindeki söndürme özelliği olan kimyasalların tüm özelliklerini bilmeleri ve daha sonra yangına müdahale etmeleri öğretilmelidir. Örneğin; A sınıfı yangına, A sınıfı söndürücü kullanılması gibi.

Yangın ve Yanma

Yanma; ısı, yanıcı madde ve oksijenin bir araya gelmesi ile oluşur. Ancak bu üç unsurdan birinin ortadan kalkması ile yangın söndürülür. Yangın söndürücüler bir yangının üç unsurundan birini ortadan kaldırmak suretiyle yanmayı durdururlar. Örneğin su, soğumayı sağlar ve ısıyı düşürür. Diğer yangın söndürme maddeleri ise oksijeni keser veya ısıyı düşürür ve yanmayı durdurur. Yanıcı maddeyi ortadan kaldırma, yanan maddeyi yanmayan maddelerden ayırma veya yanmayan maddeleri yanan maddeden ayırma şeklinde müdahale anlamını taşır.

Portatif yangın söndürücülerin üzerinde kullanma talimatı ve kullanım yerleri harflerle ve şekillerle tasvir edilmiştir.

Afetlerde Doğru Davranış Biçimleri

- A sınıfı yangınlar (katı maddeler)
- B sınıfı yangınlar (sıvı maddeler)
- C sınıfı yangınlar (gaz yangınları)
- D sınıfı yangınlar (yanabilen hafif metal) yangınlarıdır.

Eğer yangın söndürücü tüplerin üzerinde (A) veya (B) veya (C) harfleri var ise bu sadece bu tür yangınlara karşı duyarlı olduğu anlamına gelmektedir. O yüzden işitme engelli bireylerin elindeki söndürme malzemesini iyice tanıması ve ona göre müdahale etmesi gerekecektir. Bu her zaman yanmanın ilk bir dakikası içinde olmalıdır. Söndürme başarılı olmazsa bulunduğu yeri hızla terk etmesi gerekmektedir.

İşitme engelli bireylerimiz eğer bir apartman katında yaşıyor ise şöyle bir sıkıntı düşünebilir. Bulunduğu katın dışında, altında veya üstünde meydana gelebilecek bir yangında yangın ihbar seslerini ve yardım isteyenlerin seslerini duyamayacak, yangının sesini (parlama-patlama şeklinde çıkacak sesleri) algılayamaması nedeni ile çevresindeki tehlikeyi fark edemeyecektir. Ancak duman veya alevin görünmeye başlaması ile yangından haberdar olacaktır. Bu nedenle kaçma-kurtulmaya yeterince zamanı kalmayacaktır. Bu sıkıntının yaşanmaması için birey hazırlıklı olmayı planlamalı ve böyle bir durumla karşılaşınca ne yapacağını önceden bilmelidir.

Alt katta çıkan bir yangın

Yangın sırasında ısınan hava daima yukarıya doğru hareket eder. Dolayısıyla eğer bulunduğu konuta duman girmiş ise yanmanın alt katlardan başlamış olabileceğini düşünmelidir. Bu nedenle dışarıya çıkamayacağı gibi balkona ve pencereye de çıkması doğru olmayacaktır. Üst katlara hareket son derece tehlikelidir. Bu durumda ise yapılması gereken; konutun dışı bakan kapılarının aralarına konulacak ıslatılmış havlu veya çarşaf ile dumanın içeriye girmesini önlemektir.

Afetlerde Doğru Davranış Biçimleri

Üst katta çıkan bir yangın

Eğer yanma binanın üst katlarında ise; dumanı görünmeyecek alevi hissedilmeyecektir. Bu durumda bu kişilerin oturduğu apartmanlarda ışıklı alarm cihazı önerilmektedir. Herhangi bir durumda basılması halinde ışıklı alarm cihazı alarm verecek bu işareti gören işitme engelli insanlarımız derhal bulunduğu yeri alt katlardan itibaren terk edecektir. Yangın başka bir mekanda ise hiçbir şekilde müdahale etmemeleri önerilmektedir. Yangının boyutunun hesap edilmesi müdahalenin yapılması deneyim ve tecrübeyi gerektirir. Eğer işitme engelli insanımızın çalışma ortamı çok katlı bir iş yerinde ise binanın kendi yangın önlemleri dışında ışıklı alarm sistemi ile de desteklenmesi doğru olacaktır. Binayı terk ederken merdiven veya asansör kullanılmamalıdır. Doğru olan, yangın merdivenine ulaşmak ve emniyetli bir bölgeye kaçıp kurtulmaktır. İşitme engelli kendinin içinde olduğu ofis yanmaya maruz kaldıkça diğer birimlerde meydana gelecek yanma olaylarındaasla söndürme çalışmasına katılmamalıdır.

Not : Bulunulan mekândaki gaz vanaları ile elektrik şalterleri kendilerine uygun noktalara monte edilmeli ve kolay ulaşılabilir bir yerde olmalıdır. Mutlaka bunlar kapatılarak bulunulan yer terk edilmelidir.

Alt Katta Yangın - Üst Katta Yangın

Afetlerde Doğru Davranış Biçimleri

Zihinsel Engelliler İçin

Zihinsel engelli bireyler genelde görme ve koklama duyularında sorun olmadığı için yangını algılayabilirler ancak engellilik derecelerine göre tepki verbilirler. Ağır engelli bireylerin tahliyesi ancak veli ve refakatçileri sayesinde gerçekleşebilir. Engellilik derecesi daha hafif olan zihinsel engelliler, eğer aynı zamanda fiziki bir engelleri yoksa işitme engelli bireylerde olduğu gibi aynı davranışları gerçekleştirebilirler. Yangın esnasında hafif düzeydeki yangını söndürme işlemini gerçekleştirebilecekleri gibi, engellilik düzeyi uygun değilse bunu asla yapmamaları gerektiği öğretilmelidir. Bu durumda engelli bireyin tahliyesi önemlidir. Kapının arkasında yangın olma ihtimaline karşı kapıyı kontrol etmeli ve güvenli ise dışarı çıkmalıdır. Yoğun duman varsa emekliyerek çıkışa ilerlemesi gerektiği tatmikatla öğretilmelidir.

Tüm Engelli Bireyler İçin Afete Tepki Sıralaması

- Fark etmek
- Durum değerlendirmesi yapmak
- İkinci şahıslara iletmek
- Yardım çağrısında bulunmak
- Müdahale etmek
- Kaçmak – Kurtulmak

a- Fark Etmek :

Burada “fark etmek” aslında konunun özü, yaşam ile ölüm veya yaralanma arasındaki ince çizgidir. Zaman ile fark etme süresi ters orantılıdır. Dolayısıyla tüm eğitimler fark etme üzerine yoğunlaştırılmalı algılama ve müdahale için otomatik söndürme ve ikaz sistemi önemle takip edilmelidir. Deprem anında “fark etmek” hareketsiz kalmayı gerektirir. Ancak daha önceden belirlenen saklanma bölgesine hareket edilmelidir.

b- Durum Değerlendirmesi Yapmak :

Olayın türü, afetin ne olduğu, pozisyonu ve ne düzeyde olduğu, zamanı kısa süre içinde değerlendirilmelidir. Bu değerlendirme başlangıç safhası, müdahale edilebilirlik, afetin büyük boyuta ulaşabileceğinin tahmini ile durumun farkındalığıdır.

Afetlerde Doğru Davranış Biçimleri

c- İkinci Şahıslara İletmek :

Herhangi bir afetin etkilerinden çok, yangın afetinin ikinci şahısları da etkileyebileceği bir afet durumundan bahsetmek gerekir. Olası bir yangını başlangıç halinde, diğer katlarda yaşayan insanlara duyurmak ve onlarında bu hususta tedbir almalarını sağlamak gereklidir. Durumdan haberi olmayan ancak geç uyarıldığı için hayati tehlikeye maruz kalabilecek ikinci şahısların uyarılması ve bu hususta tedbirli olmalarının sağlanması oldukça önemlidir.

d- Yardım Çağrısında Bulunmak :

Olayın yukarıda saydığımız aşamalarından sonra yardım etmesi gereken kişi ve kurumların olaya müdahale de bulunmasını sağlamak amacıyla haberdar edilmesidir. Bunun yöntemi daha önceki konu başlıklarında anlatılmış idi. Yetkili mercilere sadece işitme engelli insanlarımız işaret dili ile diğer engelli insanlarımız kodlanmış telefon veya adresli ikaz alarm sistemi ile en yakın yardım istasyonuna ulaşabilmelidir.

e- Müdahale Etmek :

Yangın afetine başlangıç aşamasında - yanmanın ilk bir dakikası içinde fark edilmesi halinde- müdahale uygun bulunmaktadır. Aksi halde kendi yaşantımızı tehlikeye atacak gereksiz müdahalelerden kaçınılması gerekir. Başlangıç aşamasında yanmanın söndürülme olasılığı çok fazladır. Daha sonrası teknik bilgi, tesisat ve donanım gerektiren bir durumdur.

f- Kaçmak – Kurtulmak :

Bir afet olayının fark edilmesinin ardından gelinen son aşamadır. Aslında bazı durumlarda ilk olarak düşünülmesi de gerekebilir. Kaçmak - kurtulmak yangında olay yerinden uzaklaşarak daha emniyetli bir ortama gidilmesidir. Kaçma - kurtulma önceden haber alınması halinde, sel afetinden, depremden ise sonrasında enkaz bölgesinden uzaklaşmak anlamındadır.

Afetlerde Doğru Davranış Biçimleri

Tahliye Bilgisi

Bir yeri boşaltarak başka bir yere geçmeye tahliye denir. Afetler esnasında daha güvenli bir yere gitmemiz gerekebilir. Bunun için daha önce evimizde ve okulumuzda yaptığımız tatbikatlarda afetlerden sonra nerede buluşacağımızı bilmek çok önemlidir. Örneğin okuldayken bir deprem olduğunda, sarsıntı bittikten sonra dikkatlice masamızın altından çıkarak öğretmenimizin yardımıyla tek sıra halinde daha önce okul bahçesinde bizim için ayrılan yere gitmemiz gerekir. Buraya giderken merdivenlerde koşmamalıyız. Hızlı ve dikkatli olmaya hem kendimizi hem de arkadaşlarımızı yaralayacak bir duruma sebep olmamalıyız. Engelli arkadaşlarımıza tahliye esnasında yardımcı olarak onları yönlendirmeliyiz. İşitme ve konuşma engelli arkadaşlar kendi tahliyelerini rahatlıkla sağlarken, görme ve bazı fiziksel engelli arkadaşlarımızın yardıma ihtiyaçları olabilir.

Kaynaklar

Birey ve Aile İçin Afet Bilinci Eğitimi, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Ankara, Mart 2013

B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, Afet Hazırlık Eğitim Birimi, ABCD Temel Afet Bilinci Eğitimi El Kitabı, İstanbul, 2006.

FEMA, A Disaster Preparedness Activity Book, June 2008.

Işıkara, A.M., Çalışkan, Ö., Okullarda Afete Hazırlık, UNICEF-IBC-İAÜ işbirliği projesi, İstanbul, 2010.

Milli Eğitim Bakanlığı, Okul Tabanlı Afet Eğitimi Projesi, Afet Eğitimi El Kitabı - I, MEB-JICA işbirliği projesi, Eylül 2012 (Editör: Bülent ÖZMEN).

Ergünay, O., Özmen, B., 2013, Okul Afet ve Acil Durum Yönetimi Planlama Kılavuzu, Milli Eğitim Bakanlığı, Okul Tabanlı Afet Eğitimi Projesi, Afet Eğitimi El Kitabı - III, MEB-JICA işbirliği projesi, Haziran 2013.

Öngör, C., Engelli Bireylere Afet Eğitimi, İzmir Büyükşehir Belediyesi Eğitim Notları.

American National Red Cross, The Be Ready Book, June 1993.

www.deprem.gov.tr

www.fema.gov/kids

www.koeri.boun.edu.tr

www.ready.gov/kids

www.usfa.fema.gov/kids

www.usgs.gov

AFET BİLİNCİ EĞİTİMİ (ENGELLİ ÖĞRENCİ, VELİ VE REFAKATÇİLERİ)

Notlar

Notlar

AFET BİLİNCİ EĞİTİMİ (ENGELLİ ÖĞRENCİ, VELİ VE REFAKATÇİLERİ)

Notlar

T.C.
BAŞBAKANLIK
Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

“Afetlerde Türkiye’nin Ortak Gücü”

www.afad.gov.tr
adresine yönlendirilmiştir

afadbaskanlik

afadbaskanlik

afadbaskanlik

afadbaskanlik